

Nr 29.

Av herr **Andersson** i Stockholm m. fl., *angående förhandlingsordning för i statens tjänst anställda befattningshavare.*

Frågan om förhandlingsordning för dem, som äro anställda i statens tjänst, tillhör den grupp av frågor, som behandlats på ett för den nuvarande statsförvaltningen karakteristiskt sätt. Redan för ett tjugotal år sedan igångsattes utredning angående förhandlingsordning för statstjänarna. Omkring åtta år senare avgav socialstyrelsen »Betänkande och förslag» i ärendet, och nu, när detta förslag är tolv år gammalt, är frågan lika olöst. Det har från borgerligt håll framhållits, att staten skall bevara sin »överhöghet». Bland de statsanställda har den gamla tron på staten som överhöghet och organ för skipande av rättvisa för länge sedan utplånats, och detta främst på grund av statens sätt att behandla deras intressefrågor. Sedan det i samhället allmänt utvecklats en praxis, innebärande att den som levererar arbetskraften också skall hava inflytande på såväl priset som de förhållanden, under vilka arbetskraften skall levereras, måste det framstå som ganska orimligt, att staten söker uppehålla någon slags ensambestämmanderätt i dessa frågor, vad det gäller den arbetskraft, som levereras till staten.

Då det gäller arbetarna i statens tjänst, ha dessa numera rätt allmänt förskaffat sig rätten att förhandla och träffa avtal om sina löne- och arbetsvillkor. På en del områden har detta ej kunnat genomföras utan öppna konflikter, men slutligen ha de statliga myndigheterna dock nödgats gå med på i någon mån ordnade former för fastställande av löne- och arbetsvillkor.

Huru nödvändigt det varit att frambringa ordning i detta avseende kan belysas med många exempel. Här skall emellertid anföras endast ett, men ett belysande sådant. Före förhandlingsrättens införande vid försvarsväsendets arbetsplatser var det rätt vanligt, att arbetarna bundos med personliga kontrakt. Ännu i dag finnes det så inflytelserika myndigheter som Arméförvaltningens intendentsdepartement, som framhåller de personliga kontrakten såsom lämplig form för ordnande av arbetsvillkoren. Belysande för vad som kan föreskrivas i dylika kontrakt är följande:

»Kontrakt

emellan Chefen för Kungl. Jämtlands Fältjägarregemente å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar och N. N. angående anställning vid regementet.

Chefen för Kungl. Jämtlands Fältjägerregemente anställer härmed N. N. såsom arbetare vid regementets tvättinrättning, och erhåller hon för sitt arbete ackordsavlöning enligt för regementet fastställd arbetsprislista samt för arbete, som icke kan utföras på ackord, timpenning enligt samma prislista, ävensom fri tvätt av egna gångkläder.

Det åligger arbetare att dagligen begynna sitt arbete i verkstaden på av regementschefen bestämd, av verkstadsföreståndaren meddelad tid samt ställa sig till efterrättelse för verkstaden fastställd instruktion ävensom andra i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter.

Det är arbetare förbjudet att framställa anspråk på avlöningsförhöjning.

Detta kontrakt gäller från och med den 1 februari 1918 och upphör att gälla 2 månader efter å någondera sidan skedd uppsägning. Dock kan arbetare, som ej med nöjaktig skicklighet eller omsorg utförer sitt arbete eller som i övrigt brister mot gällande föreskrifter, omedelbart avskedas.

Östersund den 1 februari 1918.

G. Lilliehöök.

Regementschef.

F. von Konow.

Regementsintendent.

Detta kontrakt ersätter det med vederbörande år 1911 ingångna avtalet om anställning vid regementet.»

Arbetaren har alltså å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar förbjudits att göra framställning om avlöningsförhöjning. Om sådan framställning gjordes, vore detta att betrakta som kontraktsbrott och skulle givetvis medföra omedelbart avsked. Detta tecknande av kontrakt skedde så sent som 1918, alltså lång tid efter det de kollektiva avtalen blivit en allmän form för ordnandet av arbetsvillkoren på arbetsmarknaden i allmänhet och flera år efter det riksdagen beslutat om utredning ifråga om förhandlingsordning för de i statens tjänst anställda befattningshavarna. Även om förhandlingsrätten numera införts för försvarsväsendets arbetare och under olika former även för andra arbetare i statstjänst, förekommer dock inom olika grenar av statsförvaltningen en sådan behandling av statstjänarnas intressefrågor, som gör det nödvändigt att utfärda föreskrifter, vilka förvaltningsmyndigheterna därefter ha att följa. En granskning av förhållandena inom hela statsförvaltningen giver klart vid handen, att än är det den ena än den andra frågan som förhalas. Den rent av löjeväckande pappers-exercis, som förekommer med från personalorganisationerna gjorda framställningar, vittnar om, att ordningen är allt annat än tillfredsställande. Som exempel kunna vi anföra frågan om pensionering av arbetare i statens tjänst. Denna fråga har varit under utredning i olika kommittéer under mer än 10 år, men trots detta har frågan i början av innevarande år hänskjutits till en ny kommitté för förnyad utredning. Under tiden gå arbetarna utan att hava sin pensionsfråga ordnad och se framtiden och ålderdomen med den största ovisshet.

Ett annat exempel är en framställning, som försvarsväsendets arbetare gjorde år 1929, om bättre ordnande av sjukvårds- och sjukavlöningsfrågorna. Denna framställning har, trots att nära tre år förflutit sedan den framställdes, ännu icke bringats till något avgörande. Om det för de ordinarie befattningshavarna ej finnes förbud stadgat mot att göra framställning om avlöningsförhöjning, så verkar det som om dessa framställningar vore skäligen meningslösa, ty de bliva icke föremål för realbehandling inom sådan tid, att det, när framställningen göres, finnes möjlighet att överblicka läget vid tidpunkten för frågans avgörande.

På sådan behandling av allmänna frågor, som beröra de ordinarie statstjänarna, kan det givas ett flertal exempel, däribland arbetstidsfrågan för personalen vid sinnessjukvården. Vi skola här emellertid uppehålla oss vid det senaste och för dagen mest aktuella exemplet, nämligen de framställningar i lönefrågan, som varit föremål för behandling av 1928 års lönekommitté. Av kommitténs namn framgår, att det 1932 har förflutit fyra år sedan densamma började sin verksamhet. Statstjänareorganisationerna gjorde, och detta på goda grunder, redan före kommitténs tillsättande framställning om lönereglering och preciserade de belopp, som de ansågo skäligen som lön för arbetet och erforderliga för täckande av levnadskostnaderna. Två år senare, alltså år 1930, kom kommittén med ett förslag ifråga om en del av dessa befattningshavare, nämligen de ordinarie. Vi skola här icke ingå på de olika detaljerna och bristerna i detta förslag utan endast konstatera, att medan den vanligen förekommande avtalstiden på den enskilda arbetsmarknaden är ett år, så tager det två år att verkställa en, vad man lämpligen skulle kunna kalla förberedande, behandling av ett av statstjänareorganisationerna framlagt förslag i lönefrågan för befattningshavare i statens tjänst. Sedan denna förberedande behandling var verkställd, började den verkliga behandlingen i form av yttranden från verkstyrelserna och lönenämnderna, och när denna behandling var verkställd, hade man kommit långt in på ett tredje år. Det slutliga avgörandet hos riksdagen skedde icke vid 1931 års riksdag och heller icke vid riksdagen år 1932. Huruvida avgörande kommer att ske år 1933 lär ingen nu kunna förutse, och även om detta vore avsikten, finnes det anledning antaga, att hela den ovan nämnda förberedande behandlingen måste göras om på nytt. Med betydande kostnader för statsverket och utan glädje för några andra än möjligen de sakkunniga, som eihålla några kronor i arvode.

För envar, som ser allvarligt på dylika frågor, måste det framstå som om statsförvaltningen dreve med de anställda, och att det sålunda aldrig varit avsikten att allvarligt behandla deras framställningar. Ty fyra à fem års behandling av en löneframställning skiljer sig så avsevärt från vad som på varje annat område förekommer, att frågan ovillkorligen måste ställas, om det är bristande vilja eller bristande förmåga inom statsförvaltningen, som här kommit till uttryck.

Även om det tills vidare går att räkna med en till det otroliga lojal stats-

tjänarekår, så kan det ändå icke vara något statsintresse att handlägga frågor på detta sätt. Förr eller senare måste tålmodet brista även på statstjänarekåren. För de ordinarie och extra-ordinarie liksom för arbetarna finnes den möjligheten att gå till strid för att genomföra en rimligare behandling av deras angelägenheter. Det borde dock ej vara nödvändigt för att få fram en tidsenlig ordning för behandling av statstjänarnas intressefrågor. Det förslag till förhandlingsordning, som uppgjordes av socialstyrelsen, är icke tillfredsställande och löser i intet avseende den förevarande frågan. Vad som fordras är en klart utskriven ordning för behandling av statstjänarnas intressefrågor, vilken garanterar statstjänarna verkligt medinflytande över frågorna och deras behandling.

Då förslag i detta avseende icke torde vara att förvänta till innevarande års riksdag, vilja vi med hänvisning till vad ovan anförts föreslå,

att riksdagen må besluta att i skrivelse till regeringen hemställa, att denna, i samråd med statstjänarnas organisationer, måtte utarbeta förslag till förhandlingsordning för de i statens tjänst anställda befattningshavarna samt för 1933 års riksdag framlägga förslag i ärendet.

Stockholm den 16 januari 1932.

Edoff Andersson.

Aug. Spångberg.

Oscar Öhman.

Viktor Herou.

J. P. Dahlén.

K. Kilbom.

Verner Karlsson.

Nils Flyg.